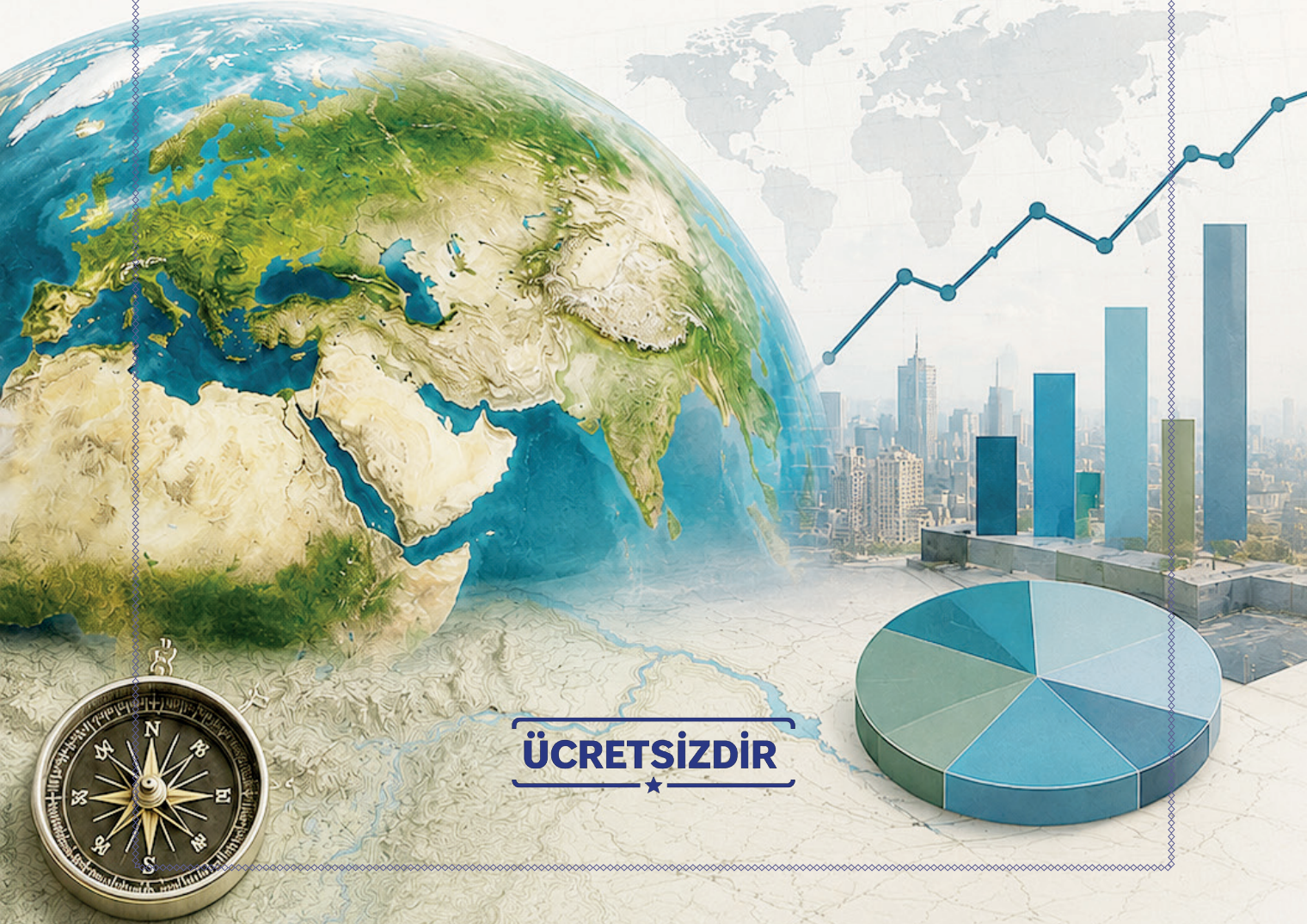


2026

TÜİK VERİLERİ DERGİSİ

Coğrafyacı Yazar
Kemal Arslan



ÜCRETSİZDİR

Değerli arkadaşlar 🌸

KPSS ve AGS öncesi büyük puntolarla yazdığım gözlerinizi yormayan keyifle bakabileceğiniz kısa bir çalışmayı sizlere sunuyorum. Bakarken bence sıkılmayacaksınız 🤔

Faydalı olması dileğiyle iyi çalışmalar dilerim.

Coğrafyacı Yazar

Kemal Arslan

HAYVAN TÜRLERİ, ÖZELLİKLERİ VE EN ÇOK YETİŞTİĞİ İLLER



Koyun

- ✓ İç kesimlerdeki bozkır alanlar elverişlidir.
- ✓ Karasal iklimden dolayı çok geniş bir alanda yetiştirilir.
- ✓ Genellikle mera hayvancılığı şeklinde yapılır.

Tüik 2025 yılı verilerine göre önde gelen iller arasında;

1. Van
2. Konya
3. Şanlıurfa yer alır.



Kıl (kara) keçisi (boğa burcu, inatçı)

- ✓ Makil ve çalılarla beslenir.
- ✓ Eğimli arazileri sever. (Toros Dağları)
- ✓ Ormanlara zarar verdiği gerekçesiyle "keçi ıslah projesi" adı altında sınırlamalar getirildi!

Tüik 2025 verilerine göre;

1. Mersin
2. Antalya
3. Siirt ilk sıralarda yer alır.



Tiftik keçisi

- ✓ Eti, sütü ve kılı değerlidir.
- ✓ Ankara keçisi olarak bilinir.

Tüik 2025 verilerine göre;

1. Ankara
2. Siirt
3. Eskişehir ilk sıralarda yer alır.



İpek böcekçiliği

- ✓ Dut yaprağı ile beslenir.
- ✓ Suni ipekten dolayı son yıllarda gerilemiştir.
- ✓ Kozabirlik tarafından desteklenir.

2025 Tüik verilerine göre;

1. Diyarbakır
2. Batman
3. Muğla yer alır.



⚠ Beyaz et olması hem sağlık için uygun olması hem de fiyatının kırmızı ete göre uygun olması nedeniyle fazla tercih edilir!

Kümes (tavuk) hayvancılığı

- ✓ Büyük kentlerin çevresinde gelişim gösterir.
- ✓ Pazar (Tüketici nüfus) koşulları öne çıkar.
- ✓ Yem ile tesislerde beslenir.

Tüik 2025 verilerine göre ilk sıralarda yer alan iller:

1. Manisa
2. Bolu
3. Sakarya
4. Mersin



Sığır

- ✓ Çayır alanlarında mera şeklinde, büyük şehirler çevresinde ise besi şeklinde yetiştirilir.
- ✓ Eti, sütü, derisi ve peyniri değerlidir.

Tüik 2025 verilerine göre;

1. Konya
2. İzmir
3. Erzurum ilk sıralarda yer alır.



Arıcılık 🐝

- ✓ Bitki örtüsü çeşitliliğine bağlı gelişir.
- ✓ Dağlık alanlarda yaygın yapılır.
- ✓ Yörelere arasında çiçek açma dönemlerinin farklı olması Türkiye'de **Gezgin arıcılık** tarzını doğurmuştur.

Tüik 2025 yılı verilerine göre:

1. Ordu
2. Adana
3. Muğla yer alır.



Manda

- ✓ Sayıları 180 bin civarındır.
- ✓ Tüik 2025 yılı verilerine göre "**Samsun**" ilk sırada yer alır.
- ✓ Sulak alanları sever. Uzakdoğu Asya kökenli bir hayvandır.

BALIKÇILIK (2025 yılı verileri)

**Deniz balıkları üretim miktarı bakımından önde olan türler,**

2025 yılı, Türkiye su ürünleri tarihinde üretim miktarının 1 milyon 20 bin ton seviyesine ulaşmasıyla Cumhuriyet tarihinin rekor yılı olarak kayıtlara geçmiştir. Deniz balıkları avcılığında, özellikle uygulanan kota sistemleri ve iklim koşullarının etkisiyle verimli bir sezon geçirilmiştir. Hamsi, liderliğini korumaya devam etmektedir.

1. Hamsi
2. Palamut
3. Sardalya



Yetiştiricilik yoluyla yapılan üretimin **%70'i denizlerde, %30'u iç sularda** gerçekleşti.

- ✓ Yetiştirilen en önemli balık türleri iç sularda **alabalık**, denizlerde ise **levrek** ve **çipura** oldu.
- ✓ Denizler içinde en fazla balık **Karadeniz'de**, iç sularda ise **Van Gölü'nden** elde edilir.

BAZI TARIM ÜRÜNLERİNİN VERİLERİ VE KISA ÖZETİ

Zeytin: Beslenme amacıyla kullanılan bitkisel yağların en önemlisidir. Ayrıca sabun sanayisinde kullanılır.

- ✓ Son TÜİK verilerine göre "Manisa" ilk sırada yer alır.

Haşhaş: Zehirli süt içermektedir. Tohumlarından yemeklik yağ elde edilir. Bunun dışında boyacılık, sabun üretimi ve diğer sanayi kollarında kullanılır. Ayrıca morfin elde edilir.

- ✓ Son TÜİK verilerine göre "Afyon" ilk sırada yer alır.

Susam: Ekonomik değeri olan yağlardan biridir. Tane olarak simit, pide, çörek, şekerleme üretiminde kullanılır. Tohumları tahin yapımında ham madde olarak kullanılır.

- ✓ Son TÜİK verilerine göre "Antalya" ilk sırada yer alır.

Kolza: Rafine şekli "kanola yağı" olarak bilinir. Yemeklik, kaba yağlar, sabun, boya, motor yağı yapımında kullanılır.

- ✓ Son TÜİK verilerine göre "Tekirdağ" ilk sırada yer alır.

Ayçiçeği: Sıvı yağ olarak ve margarin olarak kullanılır. Küspesinden hayvan yemi, tohumlarından çerez de elde edilir. Sap ve tablaları kâğıt yapımında ve yakacak olarak kullanılır.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Tekirdağ” ilk sırada yer alır.

Yer fıstığı: Tohumlarından pres yoluyla yağ elde edilir. Tereyağı ve margarin imalinde kullanılır.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Adana” ilk sırada yer alır.

Pamuk: Öncelikle pamuk lifleri üretimi için ikinci derecede tohumlarından yağ elde etmek üzere yetiştirilir. Pamuk yağı besin olarak saf halde az kullanılmaktadır. Genellikle diğer yağlarla karıştırılarak bitkisel yağların üretiminde kullanılır.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Şanlıurfa” ilk sırada yer alır.

Aspir: Yenilenebilir enerji çalışmaları kapsamında, çevre dostu bir yakıt olan biyodizel üretiminde hammadde olarak kullanılır. Tohumundan elde edilen yağ, sabun, boya, vernik ve cila olarak kullanılır.

✓ Son TÜİK verilerine göre Kayseri ilk sırada yer alır.

Mısır: Yağı, mısır tanelerinin yağının çıkarılması ile elde edilen sıvı bir yağ çeşididir. Ayıklanıp temizlenen mısır tohumlarının özel solüsyonlarla ve aletlerle ezilmesi sonucunda yağlarının çıkarılması sonucunda oluşur.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Konya” ilk sırada yer alır.

Buğday: Besin sanayisinin ham maddesidir. Türkiye’de en fazla yetiştirilen tarım ürünüdür. Yağışlardaki kararsızlıktan dolayı üretiminde dalgalanmalar fazladır.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Konya” ilk sırada yer alır.

Şeker pancarı: Üretimi kotadan dolayı devlet kontrolündedir, çabuk bozulduğundan dolayı fabrikalar ham maddeye yakın olmak zorundadır. Türkiye’nin iç kesimlerinde yaygın yetiştirilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Konya” ilk sırada yer alır.

Kırmızı mercimek: Yaz kuraklığı isteyen bir tarım ürünüdür.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Şanlıurfa” ilk sırada yer alır.

Nohut: Yaz kuraklığı isteyen bir tarım ürünüdür.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Ankara” ilk sırada yer alır.

Gül: Kozmetik sanayisinde ham madde olarak kullanılır. Göller yöresinde yaygın yetiştirilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Isparta” ilk sırada yer alır.

Üzüm: iklim seçiciliği azdır. Dolayısıyla Türkiye’nin birçok yöresinde yetiştirilir, önemli bir kısmı ihraç edilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Manisa” ilk sırada yer alır.

Muz: Tropik bir üründür, özel konumdan dolayı Türkiye’de yetiştirilir. İhtiyacı karşılayamadığı için bir kısmı ithal edilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Antalya” ilk sırada yer alır.

Çay: Anavatanı Muson Asyası’dır. Bol yağış, yıkanmış, tuzsuz, kireçsiz, asitli toprakları sever.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Rize” ilk sırada yer alır.

Pirinç: Devlet kontrolündedir. (Sağlık sorunlarından dolayı, sıtma hastalığı) Suyu sevdiğinden üretimi akarsu havzalarını takip eder.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Edirne” ilk sırada yer alır.

Fındık: Karadeniz ikliminde yetişir, kışlar ılık, yıl boyunca yüksek nemi sever. Önemli bir kısmı ihraç edilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Ordu” ilk sırada yer alır.

Tütün: Kaliteden dolayı üretimi devlet kontrolündedir. Sınırlı alanlarda yetişir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Adıyaman” ilk sırada yer alır.

İncir: Kış ılıklığı ister, Büyük Menderes Ovası’nda yaygın yetiştirilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Aydın” ilk sırada yer alır.

Kayısı: Malatya havzasının monokültür bitkisidir. Önemli bir kısmı ihraç edilmektedir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Malatya” ilk sırada yer alır.

Kivi: Tropikal bir üründür. Özel konumdan dolayı Türkiye’de yetiştirilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre Bursa ve Yalova ilk sıralarda yer alır.

Antep fıstığı: Sıcaklık ve kuraklığın yüksek olduğu Güneydoğu illerinde yaygın yetişir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Şanlıurfa” ilk sırada yer alır.

Turunçgiller: Kış ılıklığı ister. Akdeniz iklim bölgesinde yaygın yetiştirilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Adana” ilk sırada yer alır.

Elma: Soğuğa dayanıklı, iklim seçiciliği az olan bir üründür.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Isparta” ilk sırada yer alır.

Yeşil mercimek: Sıcaklığa ve kuraklığa dayanıklıdır. Protein değeri yüksektir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Yozgat” ilk sırada yer alır.

Keten: Tekstil dışında su tesisatlarında lif olarak, halat yapımı ve kaliteli kâğıt yapımında da keten tercih edilir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Uşak” ilk sırada yer alır.

Kenevir: Devlet kontrolünde üretimi yapılır. Tohumlarından elde edilen kenevir yağı kenevir proteini de gıda olarak kullanım alanlarına sahiptir.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Kastamonu” ilk sırada yer alır.

Arpa: Hayvan yemi ve bira sanayisinde yaygın kullanılır.

✓ Son TÜİK verilerine göre “Konya” ilk sırada yer alır.

ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ SONUÇLARI, 2025

Türkiye nüfusu **86 milyon 92 bin 168** kişi oldu.

✓ **Erkek** nüfus **43 milyon 59 bin 434** kişi oldu. %50,02

✓ **Kadın** nüfus **43 milyon 32 bin 734** kişi oldu. %49,98

● **Erkek** nüfusu az miktar da olsa daha fazladır!

✓ **NÜFUS ARTIŞ HIZI**, 2024 yılında binde 3,4 iken, 2025 yılında **binde 5** oldu.

✓ Türkiye nüfus sayımları tarihine bakıldığında **en düşük nüfus artış hızı 2023 yılında gerçekleşmiştir.**

✓ **Kent nüfus oranı %93,6** oldu.

✓ **Kır nüfus oranı: %6,4'e** düştü.

İstanbul'un nüfusu, bir önceki yıla göre 52 bin 451 kişi artarak 15 milyon 754 bin 53 kişi oldu. Türkiye nüfusunun yüzde 18,3'ü burada ikamet eder.

✓ **İstanbul:** 15 milyon 754 bin 53

✓ **Ankara:** 5 milyon 910 bin 320 kişi

✓ **İzmir:** 4 milyon 504 bin 185 kişi

✓ **Bursa:** 3 milyon 263 bin 11 kişi

✓ **Antalya:** 2 milyon 777 bin 677 kişi

✓ Nüfusu en az olan il **Bayburt** oldu.

Bayburt, 82 bin 836 kişi ile en az nüfusa sahip olan il oldu. Bayburt'u, 85 bin 83 kişi ile Tunceli, 90 bin 392 kişi ile Ardahan, 138 bin 807 kişi ile Gümüşhane takip etti.

✓ **Türkiye'de nüfusu 1 milyonu aşan ilk ilçe Esenyurt** oldu.

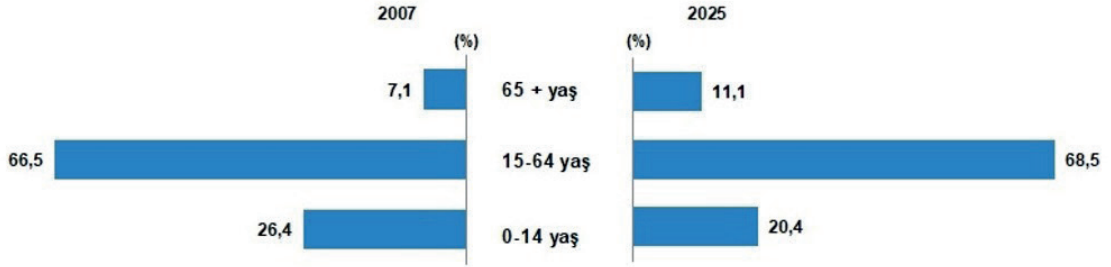
✓ En fazla nüfusa sahip il → **İSTANBUL**

✓ En az nüfusa sahip il → **BAYBURT**

✓ Türkiye'de 2024 yılında 34,4 olan ortalanca yaş, 2025 yılında 34,9'a yükseldi.

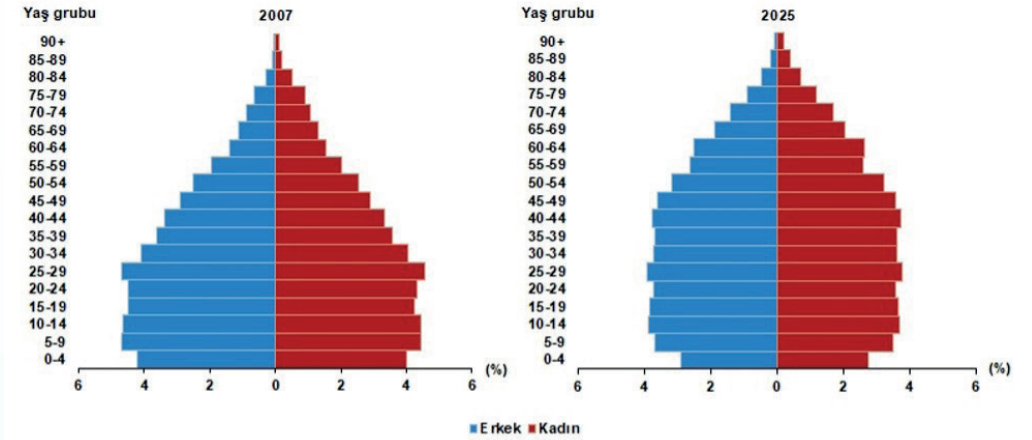
✓ Ortanca yaşı en yüksek olan il Sinop, en düşük olan il Şanlıurfa oldu.

Nüfusun yaş grupları



- ✓ **Genç, çocuk:** 0-14 yaş grubundaki nüfusun oranı %20,4'e gerilerken,
- ✓ **Çalışma çağı:** 15-64 yaş grubundaki nüfusun oranı %68,5
- ✓ **Yaşlı:** 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı %11,1'e yükseldi.
- ✓ Genç nüfus oranı azalırken yaşlı ve çalışma çağındaki nüfus oranı artmaktadır.
- ✓ Türkiye'de doğurganlık hızının en **yüksek** olduğu il **Şanlıurfa**'dır.
- ✓ Türkiye'de doğurganlık hızının en **düşük** olduğu il **Bartın**'dır.
- ✓ Türkiye'de kilometrekareye **112** kişi düşer.
- ✓ **İstanbul**, kilometrekareye düşen 2 bin 943 kişi ile nüfus yoğunluğu en yüksek olan ilimiz oldu.
- ✓ Nüfus yoğunluğu en az olan il ise bir önceki yılda olduğu gibi, kilometrekareye düşen 11 kişi ile **Tunceli** oldu. Tunceli'yi, 19 kişi ile Ardahan ve 21 kişi ile Erzincan ve Gümüşhane izledi.

TÜRKİYE'NİN NÜFUS PİRAMİDİ



- ✓ Nüfus piramitleri, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında meydana gelen değişimi gösteren grafikler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'nin 2007 ve 2025 yılı nüfus piramitleri karşılaştırıldığında, **doğurganlık ve ölüm hızlarındaki azalmaya** bağlı olarak, **yaşlı nüfusun arttığı ve ortalama yaşın yükseldiği** görülmektedir.
- ✓ Piramidin tabanı daralmaya devam ediyor.

Türkiye’de Aktif nüfusun iş kollarına dağılımı (2025-2026)

- ✓ Hizmet: %59
- ✓ Sanayi: %20
- ✓ Tarım: %14
- ✓ İnşaat: %7

✓ **Hizmet** sektörü, çalışanların (aktif nüfus) yarısından fazlasını oluşturur. Hizmet sektöründen sonra **sanayi** gelmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, çalışanların (aktif nüfus) büyük bir kısmı **tarım** sektöründe istidnam edilmekteydi. Zamanla tarımda çalışanların oranı azalırken sanayi ve hizmet sektöründe çalışanların oranı artmıştır.

Türkiye’de elektrik üretimi (2025 yılı)

- ✓ Kömür %33,6
- ✓ Doğal gaz %23
- ✓ Hidrolik %15,8
- ✓ Rüzgar %10,9
- ✓ Güneş %10,5
- ✓ Jeotermal %3,2
- ✓ Diğerleri %3,1

- ✓ 2025’te ülkemizde elektrik üretiminde yüzde 33,6 payla **Kömür** ilk sırada yer alır.
- ✓ Yenilenebilir enerji kaynakları içinde **Hidroelektrik** üretimi ilk sırada yer alır.
- ✓ Yerli enerji kaynakları içinde Hidroelektrik ilk sırada yer alır.
- ✓ Elektrik tüketiminde ise ilk sırada **Sanayi** yer alır.

MTA verilere göre rezervi en fazla ilk beş madenimiz

1. **Dolomit** (15,8 milyar ton)
2. **Linyit** (13,9 milyar ton) Enerji
3. **Mermer** (13 milyar ton)
4. **Kaya tuzu** (5,7 milyar ton)
5. **Bor** (3,3 milyar ton)

- Mermer ve doğal taşlar genellikle metreküp (m³) cinsinden hesaplanır. Ancak linyit veya bor ton ile ifade edilir.

Türkiye’nin en çok doğal gaz ithal ettiği ülkeler (2025 yılı)

- ✓ Rusya
- ✓ Azerbaycan
- ✓ ABD
- ✓ İran
- ✓ Cezayir

Türkiye'nin en çok petrol ithal ettiği ülkeler (2025 yılı)

- ✓ Rusya
- ✓ Irak
- ✓ Kazakistan
- ✓ Suudi Arabistan
- ✓ BAE

DIŞ TİCARET**DIŞ TİCARET DEĞERLERİ - Milyon Dolar**

	YILLIK			
	2022	2023	2024	2025
İHRACAT	254,2	255,5	262	273
İTHALAT	363,7	361,7	344	365
DIŞ TİCARET HACMİ	617,9	617,3	606	638
DIŞ TİCARET AÇIĞI	-109,5	-106,2	-82	-92
İHRACAT / İTHALAT (%)	69.9	70,6	76	74

Ülkelere göre yıllık ihracat (İlk 5 ülke)

1. Almanya
 2. Birleşik Krallık
 3. ABD
 4. İtalya
 5. Irak
- ✓ Yıllardır ihracatta **Almanya** ilk sıradaydı ve yine ilk sırada yer alır.

Ülkelere göre yıllık ithalat (İlk 5 ülke)

1. Çin
 2. Rusya
 3. Almanya
 4. İtalya
 5. ABD
- ✓ 2025 yılında ithalatı ilk sırada **Çin Halk Cumhuriyeti** yer alır.
- ✓ En fazla ihracat ve ithalatın yapıldığı ülke grubu **OECD** ülkeleridir.

En çok ihracatı yapılan ürünler

1. Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler
2. Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar, aletler, nükleer reaktörler
3. Elektrikli makine ve ses cihazları
4. Plastikler ve mamulleri
5. Mineral yakıtlar ve yağlar

En çok ithalatı yapılan ürünler

1. Mineral-fosil yağlar ve yakıtlar
2. Kazan ve makineler
3. Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar
4. Motorlu kara taşıtları, parçaları
5. Elektrikli makine ve cihazlar

✓ İhracatta ilk 5 il sırasıyla **İstanbul, Kocaeli, İzmir, Bursa ve Tekirdağ**'dır.

✓ 2025 yılında ihracatta ve ithalatta **İstanbul** ilk sırada yer alır.

İhracatta en fazla yapılan ürün grupları

1. İmalat (Sanayi),
2. Tarım, Ormancılık, Balıkçılık,
3. Madencilik

✓ Türkiye'de **dış** ticarete **en çok** kullanılan ulaşım sistemi: **Deniz yolu**

✓ Türkiye'de **dış** ticarete **en az** kullanılan ulaşım sistemi: **Demir yolu**

✓ Türkiye'de **iç** ticarete **en fazla** kullanılan ulaşım sistemi: **Kara yolu**

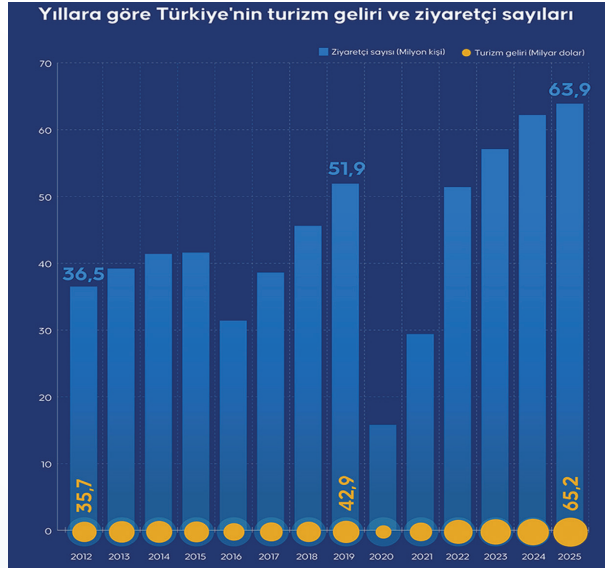
Türkiye'nin Doğal Afet İstatistiği

Afetler	Afet sayısı	Afetzede sayısı	Ekonomik kayıp %
Heyelan	13494	65.000	15-18
Deprem	5318	250000	60-65
Su baskını	4067	30000	10-12
Kaya düşmesi	2956	22000	5
Çığ	731	6000	2

- En fazla meydana gelen doğal afet = **Heyelan**
- En fazla can ve mal kaybı (Ekonomik kayıp) yaşatan = **Deprem**
- En fazla afetzede = **Deprem**

TÜRKİYE'DE TURİZM

- Türkiye'ye gelen yurt dışı ziyaretçi sayısı: 63,9 milyon kişi
- Elde edilen turizm geliri: 65 milyar 230 milyon dolar



- Türkiye'nin turizm geliri, 2025'te bir önceki yıla göre yüzde 6,8 artışla 65 milyar 230 milyon 749 bin dolara yükselirken, ülkeden çıkış yapan ziyaretçi sayısı 63 milyon 917 bin 57 kişi oldu.
- **Rusya ilk sırada, Almanya ikinci, İngiltere üçüncü sırada yer alır.**
- Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin giriş yaptıkları il ise **İstanbul** ilk sırada.
- Gelen yabancıların en çok kullandıkları ulaşım türü: **Hava yolu**
- Kongre turizminde **İstanbul** ilk sırada yer almaktadır.

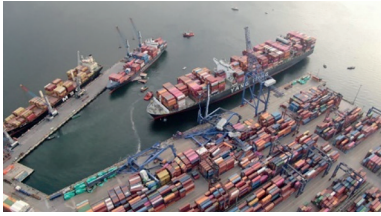
KRUVAZİYER TURİZMİ

Kruvaziyer Gemi: Gezi, eğlence ve spor amacıyla önceden belirlenmiş program ve rotada seyreden, deniz turizmi ticaretinde kullanılmaya uygun konaklama, yeme, içme, eğlence, dinlenme, spor etkinlikleri üniteleri bulunan, denize elverişli olan deniz turizmi aracını ifade eder.



Kruvaziyer 2025 yılı verileri (Gemi sayısı ve yolcu)

1. Kuşadası
2. İstanbul
3. Bodrum



Limanlara uğrayan gemi sayısı 2025 yılı verileri (Türk bayraklı+yabancı bayraklı)

1. Kocaeli
2. Aliğa
3. Ambarlı



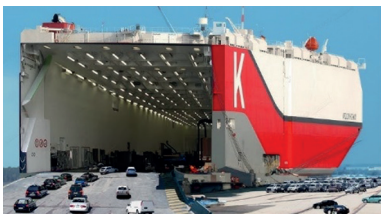
Yük eleçleme toplamı 2025 yılı verileri (Yükleme + boşaltma)

1. Aliğa
2. Kocaeli
3. İskenderun



Konteyner eleçleme 2025 yılı verileri (Yükleme + boşaltma)

1. Ambarlı (İstanbul)
2. Kocaeli
3. Tekirdağ

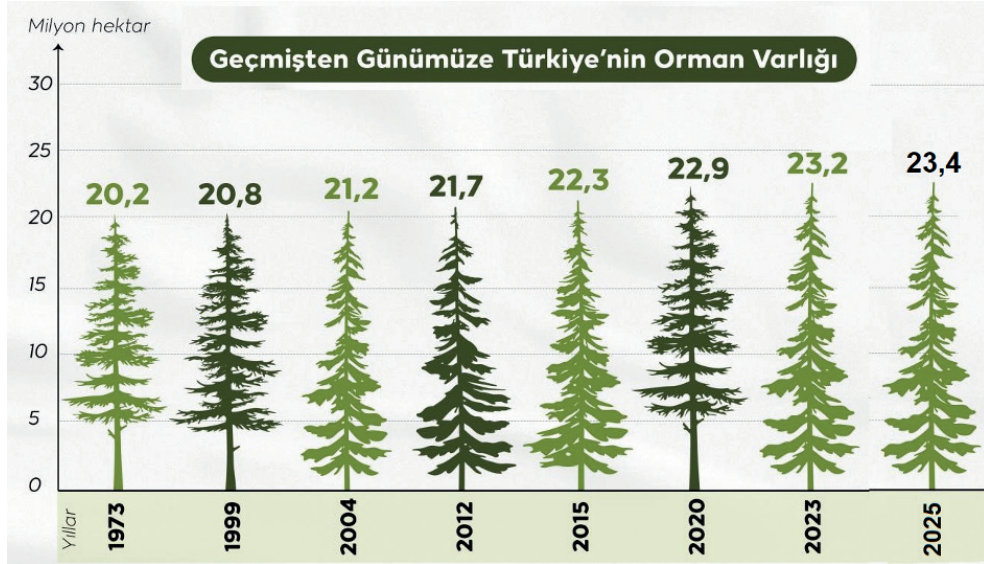


Ro-Ro taşımacılığı 2025 yılı verileri (Tekerlekli araç taşıyan gemiler)

1. Tuzla
2. Yalova
3. Çeşme

(Kaynak: Denizcilik Genel Müdürlüğü)

ORMANLARIMIZ



■ Orman alanları gittikçe artmaktadır.

2025 yılı itibarıyla Türkiye’de en yaygın ilk 5 orman türü (hektar)

1. **Meşe:** Yaklaşık 6,86 milyon hektar ile ilk sırada yer almaktadır.
 2. **Kızılçam:** Yaklaşık 5,31 milyon hektar ile özellikle güneyde baskındır.
 3. **Karaçam:** Türkiye’nin iç ve yüksek kesimlerinde yaygın bir türdür.
 4. **Kayın:** Kuzey Anadolu’nun nemli bölgelerinde orman yapısını oluşturur.
 5. **Gürgen:** Kayın ile birlikte Karadeniz ormanlarının önemli bir parçasıdır.
- ✓ Türkiye’de en yaygın ağaç türleri sırasıyla meşe, kızılçam ve karaçamdır.

- ✓ Kişi başına en fazla ormanın düştüğü il **Tunceli**’dir.
- ✓ Kişi başına en az ormanın düştüğü il ise **Iğdır**’dır.
- ✓ Orman alan ve oranının en az olduğu il (hektar) **Iğdır**’dır.

Yüzölçümlerine göre en fazla orman oranı

1. Karabük: %72
2. Muğla: %68
3. Kastamonu: %66

Orman alanının en fazla olduğu il (hektar)

1. Antalya
2. Kastamonu
3. Mersin
4. Muğla

BAZI ÖZEL BİLGİLER

- ✓ Türkiye'nin **ilk** milli parkı “**Yozgat Çamlığı**”dır.
- ✓ Türkiye'nin **son** milli parkı “**Geben Vadisi Milli Parkı**”dır.
- ✓ 2019 yılında **milli park** statüsünü kaybeden “**Göreme Vadisi**” Milli Parkıdır.
- ✓ Türkiye'nin ilk **tabiat anıtı** “**Samandere Şelalesi**”dir.
- ✓ Türkiye'nin ilk **tabiat parkı** “**Muğla-Ölüdeniz Tabiat Parkı**”dır.
- ✓ Türkiye'nin ilk Tabiat **koruma alanı** **Samsun-Hacı Osman Ormanı** alanıdır.
- ✓ Türkiye'nin ilk Jeopark alanı “**Kula Volkanik Jeopark**” alanıdır.
- ✓ En son **Ramsar** sözleşmesine dahil edilen yer “**Nemrut Kalderası**”dır.
- ✓ Türkiye'nin **ilk yavaş şehri** **İzmir Seferihisar**'dir.
- ✓ Türkiye'nin **son yavaş şehri** **Nevşehir-Ortahisar**'dir. (2026 yılı)
- ✓ Türkiye **UNESCO** kalıcı listesine en son **Sardes** (Manisa) dahil olmuştur.

SANAYİDE İLKLER

- ✓ Türkiye'de ilk büyük **mühimat** fabrikası 1929 yılında **Kırıkkale**'de kuruldu.
- ✓ Türkiye'de ilk **demir – çelik** fabrikası 1939 yılında **Karabük**'te üretime geçti.
- ✓ Türkiye'de ilk **kâğıt** fabrikası 1936 yılında **İzmit**'te kuruldu.
- ✓ Türkiye'de ilk **petrol** rafinerisi 1955 yılında **Batman**'da kuruldu.
- ✓ İlk **şeker** fabrikaları **Alpullu** (26 Kasım 1926) ve **Uşak** (17 Aralık 1926)
- ✓ Türkiye'de ilk **ferro-krom** fabrikası 1962 yılında **Antalya**'da kurulmuştur.
- ✓ Türkiye'de ilk **Bakır** üretimi ilk olarak 1939'da **Elâzığ** Maden'de başladı.
- ✓ Türkiye'de ilk **Alüminyum** tesisleri 1973 yılında **Seydişehir**'de kuruldu.
- ✓ Türkiye'de ilk **çimento** fabrikası 1910 yılında **Kocaeli Darıca**'da açıldı.

ÖNEMLİ MAĞARALAR



- Türkiye'nin en uzun mağarası **Pınargözü**'dür.
- Türkiye'nin en derin mağarası ise **Peynirlikönü**'dür.

CİTTASLOW

İtalyanca'da şehir anlamına gelen citta ile İngilizce'de yavaş anlamına gelen slow kelimelerinin bir araya gelmesi ile "Cittaslow" Sakinşehir ortaya çıkmıştır.



'Sakin Şehir' unvanı alabilmek için bazı kriterler:

- ✓ Nüfusun 50.000'den az olması
- ✓ Geleneksel yapıların korunması
- ✓ Trafiğin azaltılması
- ✓ Yerel ürünlerin kullanılması
- ✓ Yenilenebilir enerjinin kullanılması
- ✓ Fastfood dükkânları yerine yerel yemeklerin tercih edilmesi
- ✓ Eski yapıların restore edilmesi
- ✓ Gürültü kirliliğinin engellenmesi
- ✓ Hava kalitesinin yükseltilmesi
- ✓ Organik ürün üretilmesi
- ✓ El sanatlarının korunması

● Cittaslow uluslararası bir belediyeler birliğidir. Cittaslow, 1999 yılında İtalya'da ortaya çıkmıştır.

- Türkiye'de **ilk** Yavaş kent **Seferihisar**'dır.
- **Taraklı** 2022'de bu şehirler ağından çıkarıldı!
- **Son** olarak 2026 yılında alınan şehir **Nevşehir-Ortahisar**'dır.

RAMSAR SÖZLEŞMESİNDE YER ALAN SULAK ALANLAR

Ramsar, İran'da bir şehirdir. Sözleşme Ramsar'da imzalandığından bu adla anılır. Sulak alanların Dünya çapında korunması ve akılcı kullanılması için Ramsar (İran)'da 1971 yılında imzalanan Uluslararası Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi kapsamında özel korumaya alınmış uluslararası öneme sahip bir çevre koruma alanıdır. Türkiye 1994 yılında bu sözleşmeyi imzalayarak taraf olmuştur.



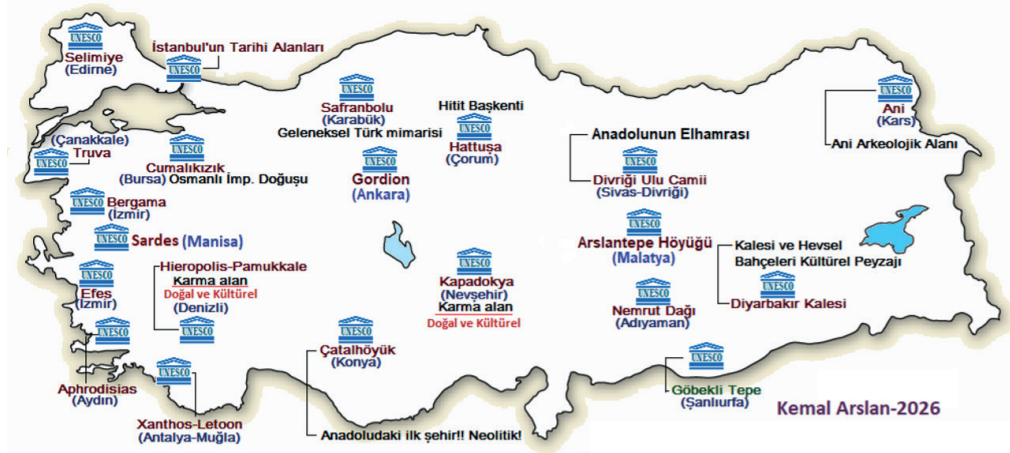
Ramsar Alanı olarak ilan edilen 14 sulak alanı;

- ✓ Göksu Deltası (Mersin, 28. 05. 1994)
- ✓ Manyas Gölü (Balıkesir, 28. 05. 1994)
- ✓ Burdur Gölü (Burdur, 28. 05. 1994)
- ✓ Seyfe Gölü (Kırşehir, 28. 05. 1994)
- ✓ Sultan Sazlığı (Kayseri, 28. 05. 1994)
- ✓ Ulubat Gölü (Bursa, 15. 04. 1998)
- ✓ Gediz Deltası (İzmir, 15. 04. 1998)
- ✓ Kızılırmak Deltası (Samsun, 15. 04. 1998)
- ✓ Akyatan Lagünü (Adana, 15. 04. 1998)
- ✓ Yumurtalık Lagünü (Adana, 09. 02. 2005)
- ✓ Meke Maarı (Konya, 09. 02. 2005)
- ✓ Kızören Obruğu (Konya, 09. 02. 2005)
- ✓ Kuyucuk Gölü (Kars, 20. 06. 2009)
- ✓ Nemrut Kalderası (Bitlis, 31. 01. 2013)

■ Ramsar'a son alınan yer: **Nemrut Kalderası**

Türkiye UNESCO Dünya Mirası listesindeki 22 kültür ve Doğal varlığı

1946 yılından bu yana Birleşmiş Milletlere bağlı bir kuruluş olan UNESCO'nun amacı, milletlerarası eğitim, kültür ve bilim alanında destek ve dayanışma sağlamak, Dünya üzerinde onlarca ülkede bulunan değerleri miras listesine alarak geleceğe ulaştırmayı da başarmaktadır. Türkiye Sözleşmeye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur. Türkiye'nin bu listede 19'u kültürel, 2'si karma olmak üzere 22 miras alanı bulunmaktadır:



UNESCO Dünya Mirası Listesi (TR)

1. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) 1985
2. İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul) 1985
3. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) 1985 (Karma Miras Alanı)
4. Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum) 1986
5. Nemrut Dağı (Adıyaman) 1987
6. Hieropolis-Pamukkale (Denizli) 1988 (Karma Miras Alanı)
7. Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla) 1988
8. Safranbolu Şehri (Karabük) 1994
9. Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale) 1998
10. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) 2011
11. Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya) 2012
12. Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa) 2014
13. Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir) 2014
14. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır) 2015
15. Efes (İzmir) 2015
16. Ani Arkeolojik Alanı (Kars) 2016
17. Aphrodisias (Aydın) 2017
18. Göbekli Tepe (Şanlıurfa) 2018
19. Arslantepe Höyüğü (Malatya) 2021
20. Gordion (Ankara) 2023
21. Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Hipostil Camiileri-2023
22. Sardes Antik Kenti ve Bin Tepe Lidya Tümülüsleri

Hem kültürel hem doğal miras olarak listeye alınanlar (karma)

- ✓ Pamukkale-Hierapolis (Denizli)
- ✓ Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)
- Son alınan yer 2025'te Sardes Antik Kenti'dir.

Sizin için söylüyorum!

Bu süreçte bazen yorulmak, durmak, düşmek ve hatta ağlamak son derece normaldir. Ancak her seferinde o masaya geri dönmek, daha da güçlenerek dönmek gerçek bir kahramanlıktır. Bana göre bu yola baş koyanlar (KPSS ve AGS), emekleri ve onurlu duruşlarıyla en büyük alkışı hak ediyor. 🙏 Bu yoldan geçen biri olarak sonuç ne olursa olsun sizlerle gurur duyuyor olacağım. 🙌
(Kemal Arslan)

Hepinize bařarılar dilerim 🌸🌸🌸